

Abdullaeva Khadija, teacher

The German and French languages department, Baku state university, Azerbaijan

INTERLINGUAL EQUIVALENTS OF INFORMATICS TERMS OF THE FRENCH AND RUSSIAN LANGUAGES ON THE LEVEL OF EXTERNAL FORM

This article is dedicated to the problem of interlingual equivalents in the sphere of terms of Informatics. The displays of equivalence are examined on such parameters as phonetic and graphic forms which are the constituents of material expression of lexical units. The word-formation processes such as borrowing from common language source by transcription and transliteration, cask of morphemes are examined.

Key words: terms of Informatics, external form, borrowing, interlingual equivalents, common semantics, lexical composition of terms, transcription, cask of morphemes.

УДК 81'271:808.5

Грицаєнко Л.М., старший викладач

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМА ЯК СЕМА МОВИ І КУЛЬТУРИ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ РИТОРИКИ

У статті досліджується лінгвокультурема як знак мови і культури, що зберігає, передає та відтворює культурну інформацію у формах національної мови та національної культури. Розглядається питання взаємодії мови і культури через лінгвокультурологічний аспект риторики, зокрема риторичну культурну спадщину та лінгвокультурологічний аналіз тексту.

Ключові слова: мова, культура, лінгвокультурологія, лінгвокультурема як знак мови і культури, лінгвокультурологічний аспект риторики.

XXI століття, яке характеризується динамічними глобалізаційними процесами, здійснення євроінтеграції в системі освіти, змушує змінити парадигми гуманітарних наук, а саме: «формування почуття дотичності до світової та європейської спільнот», проте освіта при цьому «покликана зберігати й культивувати наявні традиції, наслідувати й примножувати їх», тобто знаходити баланс «між формуванням національної свідомості й космополітичним мисленням і полікультурністю» [1: 40].

Реалізація поставленого завдання спонукає до застосування синергетичного підходу при вивченні своєї культури через призму світового культурного надбання, виникають міждисциплінарні дослідження. Питання взаємодії культури і мови активізувалося на рубежі століть у працях науковців: В. Телія, Ю. Степанова, А. Вежбицької, Н. Арутюнкової, В. Маслової, В. Воробйова, А. Белозерова, В. Карасика, М. Алефіренка та ін. і започаткувало науку лінгвокультурологію, що утворилась на стику мови і культури. В розрізі антропоцентричної парадигми лінгвокультурологія має бути «зорієнтована на

© Грицаєнко Л.М., 2017

культурний фактор у мові і мовний фактор у людині», – зауважує В. Телія. На думку В. Маслової, лінгвокультурологія покликана вивчати «мову як феномен культури. Це певне бачення світу крізь призму національної мови, коли мова виступає як виразник національної ментальності. Все мовознавство пронизане культурно-історичним змістом, бо своїм предметом має мову, яка є умовою, основою і продуктом культури...» [2].

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що риторика, вивчаючи прийоми ефективної комунікативної взаємодії у процесі спілкування, базується на традиціях класичної риторики, розглядає взаємодію мови і культури через вивчення творчої спадщини промовців минулого та сучасності, навчає створювати, виголюшувати та аналізувати тексти, синтезуючи лінгвістичний та культурологічний підходи.

Метою статті є дослідження лінгвокультури як знаку мови і культури через лінгвокультурологічний аспект риторики при вивченні риторичної культурної спадщини та лінгвокультурологічного аналізу тексту.

Мова відзеркалює життя (культуру) і життя відзеркалюється в мові. Номінативна функція мови пов'язана з процесом лінгвілізації – «омовлення» світу, мова «вербалізує» буття, зберігає ментальну пам'ять народу, мова є дзеркалом культури поколінь, цивілізацій. Значна увага приділена висвітленню питань взаємозв'язку мови і культури у дослідженнях вітчизняних учених: В. Русанівського, Л. Мацько, В. Кононенка, С. Єрмоленко, В. Жайворонка, Г. Заньковської, Н. Медвідь, Ф. Бацевича, О. Галинської, К. Мізіна, С. Гурбанської, О. Доронюк, Н. Венжинович, Р. Каракевич, Л. Ушакової М. Шутової та ін., зокрема розглядається лінгвокультурологія у системі наук, напрямки, методи, предмет дослідження, формування понятійно-термінологічного апарату; лінгвокультурологічні аспекти вивчення іноземної мови, фразеологізмів та лінгвокультурні чинники формування національної свідомості українців.

Лінгвокультурологія, досліджуючи історичні та сучасні мовні явища, як зазначає Н. Венжинович, зорієнтована «на створення цілісної картини культурного впливу на мову й мовлення з огляду на глибинні семантичні рівні культурної репрезентації, а також на системне представлення одиниць мови й культури в їхній кореляції та взаємодії» [3: 4].

Оскільки термінологічний апарат не кодифіковано, відсутні однозначні дефініції, то в науковій літературі структурні одиниці називаються по-різному: «етнокультурознавча лексика» (Т. Левченко), «знаки етнокультури», «етнокультурні концепти» (В. Жайворонко), «концепти» (Н. Арутюнова, Ю. Степанов), «лінгвокультурні концепти» (С. Вокарчев, В. Маслова), «культурно марковані одиниці», «слова з національно-культурним компонентом семантики», «логоєпістема» (Є. Верещагін, В. Костомаров), «мовні знаки національної культури» (Н. Зайченко), «мовно-естетичні знаки національної культури» (С. Єрмоленко), «національно-культурні одиниці», «культуреми» (С. Прохорова), «лінгвокультуреми» (В. Воробійов, М. Шевченко) [4]. За дослідженнями В. Маслової, культурна інформація може бути представлена в номінативних одиницях мови чотирма способами: за допомогою культурних сем, культурного фону, культурних концептів та культурних конотацій [2].

Оскільки відбувається процес становлення та формування базового поняття, то в контексті нашої статті користуємося терміном «лінгвокультурема» як сема мови і культури, поділяючи думку Л. Мацько, що «мовні одиниці несуть культурологічну інформацію,

культурні цінності у формах національної культури та національної мови, мова як форма культури і словесне мистецтво як культура» [5: 61].

Культурно значуща інформація, за дослідженнями Р. Каракевич, «може міститися як у лінгвокультуремі в цілому, так і в одному з її значень – денотативному, сигніфікативному або конотативному» [6: 41].

Одиниця лінгвокультурології – лінгвокультурема виконує такі функції: поєднувальну (поєднує мову та культуру), кумулятивну (засіб вираження культурної інформації у мові), моделювально-гносеологічну (відображає і визначає сценарій поведінки людини в культурному просторі) [6: 40-41]. Проте, проаналізувавши лінгвокультурему як знак, що поєднує в собі сему культури і сему мови, то слід розширити функції лінгвокультурем, оскільки вони несуть і номінативну, інформаційну, культуроносну, естетичну, експресивну, аксіологічну, онтологічну та інші функції мови і культури.

У курсі «Риторика» вивчаємо та аналізуємо виступи, промови, твори визначних особистостей різних історичних періодів у двох аспектах: культурному та лінгвістичному, отже досліджуємо історичні та сучасні ціннісні культурні і мовні явища, що збережені в мові як культурні елементи і передані через тексти у мовну суспільну практику.

Лінгвокультурологічний аспект риторики розкривається через вивчення творчої спадщини промовців, вчителів, філософів Стародавньої Греції: Корака, Лисія, Горгія, Ісократ, Сократа, Платона, Аристотеля, Перікла, Демосфена, Солона. Філософські теорії, наукові відкриття, започатковані жанри мистецтва, «культ живого слова» у Стародавній Греції заклали основи культурного фундаменту для подальших поколінь. Ісократ у «Панегірику» писав: «У розумі і красномовстві Афіни своїх суперників випередили настільки, що стали справжньою школою всього людства» [7: 66].

Проникнення в культуру античного світу відбувається через дослідження мовних явищ і культурних концептів, тобто, коли мова у лексичних одиницях «втілює, зберігає і транслює культуру» [2]. Лінгвокультурема, як визначає С. Лавриненко, «становить вербально-семіотичний феномен, що є продуктом різноманітних видів людської діяльності», а тому «вивчення лінгвокультурних цінностей, адаптованих свідомістю носіїв мови, має здійснюватися на засадах інтеграції когнітивного та лінгвокультурологічного підходів» [8].

Лінгвокультурема відображає знання про культурний феномен, зберігаючи інформацію в мові, вербалізуючи фрагменти концептуальних знань, образи культурних реалій. Свідченням цього є деякі із запозичених лексем, що адаптувалися до мовних законів української мови і стали загальноживаними, як: «*школа*» походить з грец. – «дозвілля», «розвага»; «*calculi*» – камінчики для рахунку, сучасне – «*калькулятор*»; «*академія*» – назва школи Платона, його учні – «*академіки*», «*лікей*, *ліцей*» – школа Аристотеля [9: 39-40]; стилос (грец. *stylos*) – паличка для письма, а в сучасній мові слово «*стиль*» нараховує близько 100 дефініцій [10: 109]; «*техніка*» (від грец. *technē* або *technike* – «мистецтво», «майстерність»), зокрема Аристотель у «Риторичі» звертав особливу увагу на «техне», як способи переконання, які поділяються на «нетехнічні» і «технічні» [11: 129-130]. Розглядаючи культурний феномен Греції, І. Тюрменко зазначає, що в цей період «склалися й утвердилися такі фундаментальні соціально-політичні поняття, як: громадянська свобода і громадянський обов'язок, людяність, гармонійність розвитку особистості, усвідомлення співвідношення особистого і суспільного. ...грецька культура створила таку

силу-силенну понять і термінів (у політиці, науці, мистецтві), що дослідник Якоб Буркхардт мав підстави сказати: «Ми бачимо очима греків і розмовляємо їхніми зворотами мови» [12].

У курсі «Риторика» увага акцентується на етимології слів, що становлять термінологічну основу не лише даного курсу, а й інших термінологічних систем, зокрема на лінгвокультурі (загального характеру (їх ще називають денотативними) – це ті, що несуть культурну інформацію своїм денотативним змістом і вона в багатьох мовах однакова чи дуже близька (*оркестр, театр, актор, скульптура, живопис*)) [5: 66], а також за позичення з грецької мови: *автобіографія, автономія, автор, архів, бібліотека, біологія, галактика, гіпотенуза, граматики, драма, дифтонг, економіка, епітафія, етика, ідея, історія, клімат, лексика, логіка, математика, міф, монографія, монополія, морфема, морфологія, олімпіада, орфографія, панахида, паралель, піраміда, полюс, призма, психіка, синтаксис, схема, театр, теорема, фантазія, феномен, філософія, фон, фонема, хор та ін.*, які стали функціонувати в українській мові у певні історичні періоди.

У теоретичній частині риторики оперуємо денотативними лінгвокультурі: поняття класичної риторики: *логос* (раціональний, логічний виклад теми), *етос* (дотримання промовцем морально-етичного аспекту як в зовнішньому вираженні, так і в мовленні), *пафос* (виклад матеріалу з емоціями, почуттями, щиро); *топос* (загальні місця в промові); розділи: *інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція*; методи: *аналогійний, індуктивний, дедуктивний, концентричний, стадійний*; назви троп, фігур та інші терміни: *аргумент, аргументація, демонстрація, елоквенція, мнемотехніка, паралогіка, релаксація, силогізм, теза* тощо.

Пізнання «мовного коріння», етимологія лексем, поглиблює знання про культуру носія мови на сучасному етапі, а також культуру народу-творця. Лінгвокультурема виступає мовною одиницею, у якій закодована інформація про культурну реальію, отже, слово зберігає і водночас відображає культурне явище, подію, факт у свідомості свого носія – народу. У мовному знаку на семантичному та культурному рівні закладена глибинна історія, глибинний зміст, функціонування у соціальному середовищі, мовне відчуття часу, культури народу. Досліджуючи мову як культурний феномен, І. Голубовська звертає увагу на лінгвокультурі, як на «культурнонапружені» мовні одиниці, які втілюють результати взаємодії мови і культури. «Причому культурна інформація «розкидана» по всьому формально-семантичному мовному континууму, не утворюючи онтологічно реальної системи» [13].

Римський період античної риторики розкриває взаємозв'язок мови і культури також через два аспекти: перший – це творча спадщина промовців, політичних діячів, правителів: Цицерона, Цезаря, Квінтіліана, Сенеки, Таціта, Апулея, Плутарха, Лібанія та ін. Культура ж імператорського Риму досягла значного розвитку у багатьох сферах, зокрема в юриспруденції, проте І. Кант відзначав, що у філософії «римляни завжди залишалися лише учнями» у греків [11: 305].

Другий лінгвокультурологічний аспект: вплив античної культури Риму простежується через проникнення латинської мови у всі сфери життя та стилі сучасної української літературної мови на семантичному, синтаксичному та прагматичному рівнях. За будовою лінгвокультурема може бути виражена словом, словосполученням, реченням, текстом. Наприклад, розглядаючи в курсі риторики судове красномовство, звертаємо увагу

на запозичені терміни – лінгвокультуреми на семантичному рівні: *адвокат, акцент, актив, акція, алібі, вето, дебет, декларація, дефіцит, дивіденд, дотація, інфляція, квота, кворум, комерція, компенсація, компетентний, конвенція, конвергенція, конкуренція, контакт, контекст, концепт, кооперація, культура, ліцензія, новація, норма, нотаріус, оренда, оригінал, прокурор, пролонгація, ревізія, резолюція, реклама, санація, санкція, соціум, статус, субординація, субсидія, юридичний юрисдикція, юриспруденція, юрист* та ін. Зокрема, досліджуючи інтернаціоналізми в сучасній економічно-правовій термінології, Г. Пастернак зазначає, що найчисленнішою групою є терміни (30%-40%), що запозичені з класичних мов. «Словник іншомовних слів» фіксує значно більше лексем латинського походження [14]. Як слушно зауважує Л. Мацько: «Лінгвокультуреми є органічною і значною за обсягом частиною українського словника, що несе в собі цивілізаційні здобутки за всю мовну історію українців разом з їхніми мовними попередниками – предками, їхніми культурами та запозиченнями в процесі вільних і невільних контактів нашого народу з сусідами» [5: 66].

На синтаксичному рівні в українській мові функціонують лінгвокультуреми як сталі мовні звороти, мовні штампи: *ab absurdo, ab ovo, alma mater, alter ego, a posteriori, a priori, de jure, de facto, homo sapiens, in medias res, nota bene, persona non grata, post factum, post scriptum, status quo, tabula rasa, terra incognita* та ін.

В українській мові набули поширення латинські афоризми як семи мови і культури, у яких скондована філософія життя і мудрість поколінь: *ars longa, vita brevis* (мистецтво довговічне – життя коротке. Гіпократ); *dura lex, sed lex* (суворий закон, та все ж закон); *historia est magistra vitae* (історія є вчителька життя); *magister dixit* (так сказав учитель. Посилання схоластів на Аристотеля); *o tempora, o mores* (о часи, о звичаї! Цицерон); *per aspera ad astra* (через терни – до зірок); *ubi concordia, ibi victoria* (де згода, там перемога); *veni, vidi, vici* (прітишов, побачив, переміг. Цезар); *viva vox docet* (живе (усне) слово вчить) та ін. Мовно-культурний пласт праматері європейських мов (латинської) є надзвичайно продуктивним і тому є темою окремого дослідження.

Класичні мови стали «лексичним резервом для побудови універсальних із погляду функції та нових в системах національних мов термінів. Можна вважати, що саме терміноелементи греко-латинського походження є справжніми інтернаціоналізмами, оскільки вони не належать до жодної з живих мов, і тому є однаково чужими та одночасно рідними будь-якій мові» [15: 230].

Отже, інтернаціоналізми є мовними і культурними знаками – лінгвокультуремами, що відображають культурні реалії, які властиві не тільки мові-носію, а є фундаментальними поняттями, «що підлягають лексикалізації у всіх мовах світу... Мовні і культурні системи у величезній мірі відрізняються одна від одної, але існують семантичні і лексичні універсалії, що вказують на загальний понятійний базис, на якому ґрунтується людська мова, мислення і культура... Таким чином, загальний базис виступає центральною частиною національно-мовної картини світу, представляючи собою набір мовних універсалій, що відображають єдність різних мов і культуру» [13].

Оскільки як мова, так і культура становить собою відкриту, динамічну систему, то зміни, які об'єктивно протікають у кожній із систем, сприяють її оновленню, трансформації і взаємодії. Розвиток комп'ютерних технологій та розширення всесвітньої мережі Інтернет, які є реаліями сучасної культури, спричинили зміни, перш за все, на

лексико-семантичному рівні. У мові активізувалися номінативні процеси, у результаті яких утворилася значна кількість мовних знаків, лексичних одиниць, термінологічного характеру, а тому більшість лінгвістів відзначає, що мовна сфера все більше інтернаціоналізується. Л. Мацько, аналізуючи сучасний стан української мови, вказала на об'єктивність змін і доречність лексичних запозичень: «Входження України в європейський економічний простір розімкнуло внутрішні мовленнєві межі хвилею іншомовних запозичень, доцільних і недоцільних. Необхідним є запозичення окремих загальноосвітніх інтегративних понятійних позначень, зумовлених глобалізаційними соціокультурними процесами, через які національна культура змушена занурюватися у простір глобальної комунікації й вести діалоги з іншими культурами» [16].

Лінгвокультурний аспект риторики слов'янського світу відображений у мовному багатстві народної творчості з її багатогранністю, традиціями, звичаями, історією, у жанровому розмаїтті фольклору, зокрема у пісенному: «Ні в якій іншій землі дерево народної поезії не дало таких величних плодів, ніде дух народу не відбився так живо й світло в піснях, як в українців» [17: 173]. Наприклад, аналізуючи календарно-обрядові пісні (веснянки, русальні, петрівчані, купальські, жниварські, обжинкові, колядки, шедрівки), вказуємо на потужний мовнокультурологічний, мовнотворчий потенціал (образи-символи, епітети, метафори, тавтологію та ін.), що розкривається через культурний фон тексту, культурночасовий простір і зберігає національну культуру, духовні скарби українського народу. В. Кононенко зауважує, що вивчаючи мову в етнокультурному вимірі, «в основу опрацювання вихідних позицій лінгвокультурології покладено тлумачення текстів як культурно-естетичного, національно-культурного явища. Кожне мовне утворення в текстовому оточенні може набувати ознаки мовно-естетичних знаків», лінгвокультурем, які є «мовними носіями естетичного світосприймання» [18: 4].

Л. Мацько відзначає, що при лінгвокультурологічному аналізі художнього тексту лінгвокультурема має такі «способи представлення в мові:

- культурологічні семи як елементи значень номінативних одиниць, що позначають культурні реалії (*скрипка, бандура, пісня, оркестр*);

- культурологічний концепт – стійке уявлення, сформоване в культурі на основі ціннісних орієнтацій й соціально-історичного досвіду носіїв національної культури (*Україна, мати, степ, доля, воля, тополя, калина* та ін.);

- оцінні, естетичні, емотивні, культурні конотації стилістичних значень мовних одиниць і конструкцій (*Ренесанс, Відродження, Просвітництво, Софія Київська, Володимирська гірка*);

- символи, метафори, фразеологізми;

- культурний фон тексту (наприклад, *весільного*), що створюється кількома слововформами, культурологічний часопростір (*Княжа Україна, гетьманщина, козацтво*)» [5: 62].

Аналізуючи у курсі «Риторика» одну з найдавніших і найзагадковіших пам'яток – «Велесову книгу», відзначаємо, що вона є філософсько-мистецьким твором, у якому відображені взаємозв'язки мови і культури. Культурологічний часопростір досліджуємо через лінгвокультурема, які відображають бачення світу нашими пращурами, філософське розуміння сутності життя: метафори («зоря красна іде до нас..., додаючи сили і кріпості двожильної. Та зоря сонце провіщає», «вісники на конях скачуть до заходу сонця, щоб управити його човен золотий до ночі», «жаль плаче за нами»), порівняння («як

жона блага», «Мати-Слава сяє, як сонце»), пестливі слова-порівняння (*голубки-дівоньки*), епітети (*муж благий і доблесний, зоря красна, земля розквітна, віра істинна, труди ратні, степ синій*), персоніфікація (*ляже сонце спати на ніч*), символи (*Мати-Птиця, Мати-Слава, зоря*) [17: 132]. Розгляд таких явищ лінгвокультурології формує мовну особистість, зокрема емоційно-естетичне сприйняття мови, розуміння глибинного, духовного коріння рідного народу, приналежності до загальнонаціональної культури. За словами І. Голубовської, «мова виступає в подвійній функції форми збереження і форми відтворення культури, тобто духовним інструментом формування специфіки світобачення свого носія – народу» [13].

Досліджуючи проблемні питання лінгвокультурології, С. Лавриненко зазначає, що необхідно створити алгоритм «вивчення лінгвокультурної інформації, що у вигляді вербальних і невербальних конструктів зберігається довготривалою пам'яттю носіїв мови і забезпечує передачу від покоління до покоління енциклопедичних знань, співвідносних із елементами національної концептосфери» [8].

Отже, лінгвокультурема, поєднуючи сему мови і культури, вербалізуючи фрагменти концептуальних знань, зберігає, передає та відтворює культурну інформацію у формах національної мови та національної культури. Синтезуючи лінгвістичний та культурологічний аспекти, риторика вивчає взаємодію мови і культури через слово, класичні зразки промов ораторів античності, мовотворчість українських письменників, публіцистів, ораторську майстерність митців слова. При лінгвокультурологічному аналізі тексту мова розглядається як форма культури і словесне мистецтво як культура, при цьому відстежуються національні концепти української культури, національні традиції, звичаї, обряди, фольклор, міфологія, що сприяє формуванню духовності особистості, відчуття її приналежності до певної культури і водночас людиною всесвіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чаркіна Т.І. Глобалізація: соціально-культурний аспект / Т.І. Чаркіна // *Versus* – 2016. – № 1(7) – С. 36-41.
2. Маслова В.А. Лінгвокультурологія [Електронний ресурс] / В.А. Маслова – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/maslova/01.php
3. Венжинович Н.Ф. Лінгвокультурологічний аспект мовознавчих досліджень: навч.-метод. посіб. до спецкурсу для студ. філолог. факультету / Н.І. Венжинович. – Ужгород: ФОП Сабов А.М., 2015. – 267 с.
4. Медвідь Н.С. Лінгвокультурема як мовний знак культури [Електронний ресурс] / Н.С. Медвідь // *Мовознавство*. – Режим доступу: <http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/filologia/medvid.htm>
5. Мацько Л.І. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту / Л.І. Мацько // *Культура слова*. – 2011. – Вип.75. – С. 56-66.
6. Каракевич Р.О. Епістемологічні підвалини поняття «фразеологічна лінгвокультурема» / Р.О. Каракевич // *Нова філологія*. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – № 54. – С. 37-43.
7. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: навч. посіб. для студ. ВНЗ / В.М. Вандишев. – К.: Кондор, 2003. – 264 с.
8. Лавриненко С.Т. Проблемні питання методології лінгво- культурологічних студій [Електронний ресурс] / С.Т. Лавриненко – Режим доступу: https://digilib.phil.muni.cz/.../2_OperaSlavica_24-2014-4_5

9. Мацько Л.І. Риторика: навч. посіб. / Л.І. Мацько, О.М. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.
10. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підруч. / С.В. Шевчук, І.В. Клименко. – [Баронин А. С. Этническая психология / А. С. Баронин. – К.: Тадем, 2000. – 264 с.
11. Логика и риторика: хрестоматия / Сост. В.Ф.Берков, Я.С. Яскевич. – Мн.: НТООО «ТетраСистем», 1997. – 624 с.
12. Тюрменко І.І., Горбула О.Д. Культурологія: теорія та історія культури [Електронний ресурс]: навч. посіб. / І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-1136.html>
13. Голубовская И.А. Антропологическая парадигма в современном языкознании: основные теоретические постулаты и модули лингвистического исследования [Электронный ресурс] / И.А. Голубовская – Режим доступа: http://philology.knu.ua/library/zagal/Studia_Linguistica_2/110_122.pdf
14. Пастернак Г.Ю. Роль інтернаціоналізмів у формуванні української економічно-правової термінології [Електронний ресурс] / Г.Ю. Пастернак – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/144/46/1/8/>.
15. Ключко М. Джерела походження та способи творення юридичних термінів України / М. Ключко // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – № 4. – С. 223-231.
16. Мацько Л.І. Стилїстика й історія української літературної мови у лінгводидактичному полі підготовки українських філологів [Електронний ресурс] / Л.І. Мацько / – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=19539>.
17. Грицаєнко Л.М. Основи красномовства [Електронний ресурс]: навч. посіб. / Л.М. Грицаєнко. – К.: КНУТД, 2013. – 246 с. – Режим доступу: <http://biblio.knutd.com.ua>
18. Кононенко В.І. Мова в етнокультурному вимірі / В.І. Кононенко // Гірська школа українських Карпат. – 2014. – № 11. – С. 3-6.

Грицаєнко Л.М., старший преподаватель

Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев

ЛИНГВОКУЛЬТУРЕМА КАК СЕМА ЯЗЫКА И КУЛЬТУРЫ: ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РИТОРИКИ

В статье исследуется лингвокультурема как знак языка и культуры, который сохраняет, передает и воспроизводит культурную информацию в формах национального языка и национальной культуры. Рассматривается вопрос взаимодействия языка и культуры через лингвокультурологический аспект риторики, в частности риторическое культурное наследие и лингвокультурологический анализ текста.

Ключевые слова: язык, культура, лингвокультурология, лингвокультурема как знак языка и культуры, лингвокультурологический аспект риторики.

Grytsaenko L.M., senior lecturer
Kyiv national university of Technology and Design, Kiev

LINGUOCULTURE AS A SIGN OF LANGUAGE AND CULTURE: LINGUOCULTURE ASPECT OF RHETORIC

Linguoculture is investigated in the article as sign language and culture. It stores, transmits, reproduces those cultural information in a national language and national culture. The issue of the interaction of language and culture through the linguistic and cultural aspect of rhetoric, in particular, the rhetorical cultural heritage and linguocultural analysis of the text, is considered.

Key words: language, culture, linguoculture, linguoculture as a sign of language and culture, linguoculture aspect of rhetoric.

УДК 811.161.3'371'42:821.161.3-3

Чернышова А.М., аспирант

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины, Гомель, Беларусь

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ СО ЗНАЧЕНИЕМ ВИЗУАЛЬНОГО КОНТАКТА В БЕЛОРУССКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПРОЗЕ

В статье рассматриваются особенности языковой реализации невербальной визуальной коммуникации в художественном тексте. Анализируются структурные и семантические характеристики языковых единиц со значением визуального контакта. Определяются основные смыслы, которые выражают глаза в коммуникативном акте. Описываются способы вербализации визуального контакта в авторском тексте через слово, словосочетание и предложение.

Ключевые слова: невербальный компонент, визуальный контакт, движение взгляда, типовые модели визуального поведения.

Невербальная коммуникация давно интересует ученых многих отраслей науки. В разные периоды описанием невербальных средств общения занимались такие ученые, как Ч. Дарвин, Р. Бердвистел, П. Экман, Г. В. Колшанский, И.Н. Горелов, З.З. Чаньшева, В.И. Аданакова, В.Г. Костомаров, Е.М. Верещагин, А.А. Акишина, Г.Е. Крейдлин и др. Несмотря на разнообразие подходов и проблем, во всех исследованиях подчеркивается значимость невербальных компонентов при выражении дополнительных значений во время коммуникации и важность их роли в процессе общения.

Значимыми коммуникативными способностями обладают человеческие глаза, как одно из средств невербального взаимодействия. Визуальный контакт – это изменение

© Чернышова А.М., 2017